

HET NEDERLANDSE TREKPAARD

door T.H. Huisman, Munnekeweg 1, Grootegast (Gr.)

Een rechtgeaard liefhebber van het trekpaard moet het droef te moede worden als de Stichting Zeldzame Huisdierrassen interesse begint te tonen voor zijn uitverkoren paardenras.

Zo verging het ook mij toen ik het verzoek van de Stichting kreeg om iets te schrijven over het Trekpaard in "Zeldzaam Huisdier". Is het werkelijk zo met de trekpaardenfokkerij gesteld, dat zij naar de mening van voormelde Stichting de kans loopt te verdwijnen? Als men cijfermatig te werk gaat lijkt het er veel op, dat deze mening niet ongerechtvaardigd is.

In het topjaar van de trekpaardenfokkerij, 1944, werden 8624 veulens in het stamboek ingeschreven en 1825 merriën in het keurstamboek. In 1965 waren deze aantallen respectievelijk 2611 veulens en 418 merriën en in 1977 respectievelijk 277 veulens en 112 merriën.

Ook het aantal hengsten is drastisch verminderd. In 1946, het topjaar wat de hengsten betreft, waren er voor de verplichte keuring 1038 hengsten aangegeven, in 1978 waren dat er nog 44.

Een weinig opbeurend gegeven. Toch zijn er nog wel enkele lichtpunten, zoals:

- a. het grote enthousiasme, waarmee vele fokkers de trekpaardenfokkerij nog bedrijven;
- b. de niet tanende belangstelling voor de diverse keuringen. Op de tentoonstelling 1978 te Brussel waren er meer bezoekers dan in jaren het geval was geweest.
- c. de prijzen van de trekpaarden-veulens zijn van dien aard, dat deze fokkerij wel aantrekkelijk kan zijn,

Ook voor de show worden de trekpaarden, meestal hengsten, meer en meer gebruikt, vooral in Duitsland en in Amerika.

Heel aarzelend, misschien met toekomst, zou ik hier aan willen toevoegen, dat, in verband met de steeds groter wordende energie-problemen, het trekpaard een zeer milieuvriendelijke energiebron zou kunnen zijn. Ik denk bijvoorbeeld aan een rosmolen.

Na deze ontboezemingen volgt hier iets over de geschiedenis en andere wetenswaardigheden van het trekpaard.

De oorsprong van het Nederlandse trekpaard ligt voor het overgrote deel in België. In de loop der jaren zijn - en worden ook nu nog - Belgische trekpaarden, zowel hengsten als merriën, in Nederland ingevoerd. Deze invoer begon in de tweede helft van de vorige eeuw. Voordien was de toestand van de paardenfokkerij nog bedroevend slecht. Men fokte zonder systeem met materiaal van allerlei afkomst. In Zeeland trof men echter sinds onheugelijke tijden een behoorlijk zwaar inlands paard aan, waarvan de oorsprong echter niet is na te gaan: het zogenaamde Vlaamse paard, dat langs de kuststreken van West-Europa aanwezig was.

In de Middeleeuwen hadden deze paarden een grote vermaardheid als ridderpaarden. Men vindt ze op vele oude gravures als strijdros afgebeeld.

Een der beste trekpaardenkenners, de nu overleden heer van Broekhuizen, vertelde over de oudste geschiedenis van het Belgisch trekpaard, dat volgens de Romeinse geschiedschrijver Diodorus van Sicilië de Belgen op de brede

ruggen van hun paarden het tin uit de mijnen van Comwallis door Gallië naar de mond van de Rhône brachten.

De fokkerij kwam onder de Karolingische regering zeer tot bloei en bereikte haar hoogtepunt onder de regering van Karel de Grote. Deze vaardigde, teneinde in zijn behoefte aan strijdpaarden te voorzien, verscheidene wetten ter bescherming van de paardenfokkerij uit, welke fokkerij daardoor zeer tot ontwikkeling kwam.

Na de uitvinding van het buskruit waren de zware paarden niet meer zo gevraagd voor de oorlog en tengevolge daarvan verloren zij de belangstelling van de overheid. Toch wist de fokkerij van zware paarden zich toen te handhaven doordat ze als landbouw- en trekpaarden zo goed voldeden.

Van 1770 tot 1865 werden door de opvolgende Belgische regeringen pogingen in het werk gesteld om het paardenras te verbeteren door het oprichten van hengstendepots. Als men nagaat, dat in deze depots zowel Holsteinse, Normandische, Napolitaanse, Arabische als Deense hengsten waren gestationeerd, dan behoeft het geen verwondering te wekken, dat de echte Belgische fokkers er hun merriën niet aan toevertrouwden. Zij wilden zwaardere paarden. In 1865 waren de depots dan ook verdwenen. In 1824 werden de eerste provinciale hengstenkeuringen in België gehouden, die daarna ononderbroken werden voortgezet. Zij hebben veel bijgedragen tot de verbetering van het ras.

Naast de selectie in eigen ras (het zware inlandse paard) is de kruising met de Engelse Shire en de Franse zware rassen, o.a. de Boulonnes, nog wel van enig belang geweest.

Van Broekhuizen heeft een hele serie artikelen gewijd aan de oorsprong van de diverse stammen, waaruit uiteindelijk het Belgisch trekpaard is ontstaan, namelijk "de Dikken van het Denderdal", "de Kolossen van de Méhaigne" en "de Henegouwse schimmels". Het zou voor dit artikel te ver voeren om hier nader op in te gaan.

In 1886 werd uiteindelijk de heden ten dage nog bestaande "Société Nationale du Cheval de Trait Belge" opgericht.

In dat jaar zag ook in Nederland het eerste stamboek het levenslicht, namelijk "Het Nederlandsche Paardenstamboek" (N.P.S.). Hierin werden alle soorten paarden ingeschreven, dus zonder bepaald fokdoel.

De trekpaardenfokkers voldeed dit echter niet. Na oprichting van diverse provinciale trekpaard-stamboekverenigingen werd tenslotte op 22 december 1914 het "Stamboek voor het Nederlandsche Trekpaard" (thans "Koninklijke Vereniging Het Nederlandsche Trekpaard") opgericht.

Zoals hiervoor is gemeld is de Nederlandse trekpaardenfokkerij voor het overgrote deel voortgesproten uit de Belgische.

Vooraf gedurende de eerste wereldoorlog, 1914-1918, toen vele paarden vanuit België naar Nederland vluchtten, heeft de Nederlandse fokkerij daarvan op ongekende wijze geprofiteerd.

Hengsten als Laboureur d'Isaac, Indigene de Wisbecq, Marguis de Zuyen, Orange de Mullem, Clairon de Mullem en Mordicus, die anders voor geen geld of goede woorden waren te verkrijgen, kwamen in Nederlands bezit, evenals vele goede merriën.

Vanaf die tijd dreef de Nederlandse fokkerij grotendeels op eigen kracht, met zo nu en dan nog een belangrijke import: 1920: Succesneur K.802; 1921: Germain de Caneghem; 1924: Epatant du Kat; 1925: Mayeur de Gaesbeek en in 1927: Mon Gros de Mon Souhait.

Intussen was in België een nieuwe ster opgegaan, namelijk Albion d'Hor, geboren in 1916 en gestorven in 1923.

Waren voordien de Belgische trekpaarden bruinen of vossen, met sporadisch een schimmel ertussen, Albion d'Hor, zelf bruinschimmel, zorgde ervoor, dat thans de trekpaarden, overal waar ze worden gefokt, voor het merendeel bruinschimmel zijn.

Over Albion d'Hor zou een heel artikel zijn te schrijven; ik volsta er echter mee door te vermelden, dat er thans in België en in Nederland haast geen trekpaard te vinden is, dat niet een of meermalen Albion d'Hor in zijn of haar stamboom heeft.

Vanaf 1930 zijn diverse producten uit deze stam in Nederland ingevoerd, en wel met meer en minder succes.

De voornaamste daarvan zijn: Herseur II de Cognebeau, bruinschimmel; Dragon d'Hondzocht, bruinschimmel; Baron de l'Hostée, bruinschimmel; Costaud de Marche, bruinschimmel (een stamvader van grote betekenis) en Barnum de Maire Bois, zwartschimmel. Ook de import Clairon de la Lys, vos, is officieel een telg uit deze stam, doch dit dient mijns inziens te worden betwijfeld. Hij heeft, vooral via zijn zoon Nico van Melo, zwartschimmel, een nieuwe stam in Nederland gevestigd, die de fokkerij vele jaren heeft beheerst.

Een succesvolle import uit België, die geen bloed van Albion d'Hor voerde, was Frik de Leffinge.

Thans zijn in Nederland nog 34 goedgekeurde hengsten aanwezig, onder anderen 12 uit de Costaud de Marche-lijn via zijn achterkleinzoon Gamin van de Hooi, 9 uit de Nico van Melo-lijn, 6 uit de Barnum de Maire Bois-lijn, 3 uit de Frik de Leffinge-lijn en nog drie kortgeleden geïmporteerde, hengsten, waarvan de prestaties nog moeten worden afgewacht,

Een niet al te brede basis, maar toch mijns inziens voldoende om de fokkerij voort te kunnen zetten. Het Nederlandse trekpaard is door jarenlange selectie geworden tot een ideaal trekpaard: sterk, rustig en vlot in de gangen. Veel wordt daarvan echter niet meer geprofiteerd. De mechanisatie heeft een andere krachtbron opgeleverd, die wel vlugger, maar niet goedkoper werkt.

Sporadisch worden de trekpaarden nog in de landbouw gebruikt, en zo is nu ook de Trekpaardenfokkerij voor een groot deel "liefhebberij-fokkerij" geworden. Aan velen geeft zij nog veel plezier en levensvreugde en zij levert zo nu en dan ook nog wel winst op.

Gezien het enthousiasme van de fokkers en de grote belangstelling van "het publiek", vertrouw ik er op, dat het Trekpaard nog niet zo spoedig een Museumstuk zal worden.